

професійній діяльності через залучення їх до різноманітних видів творчості, що розвиватиме здатність до творчої взаємодії, сприятиме розвитку творчого потенціалу особистості через вироблення потреби в самоосвіті.

У нашому розумінні *креативне середовище* – це спеціально створені умови для активізації творчого компонента особистості, науково-пошукової активності, професійних і педагогічно-терапевтичних ресурсів для забезпечення формування індивідуального педагогічного стилю, який будується в атмосфері вільного вибору шляхів. При цьому варто брати до уваги:

- особистісний потенціал та мотиваційну сферу кожного студента;
- використання якісно нових інноваційних засобів, методів і прийомів навчання, що забезпечить особистісне зростання та розвиток творчого потенціалу учасників упродовж освітнього процесу;
- формування колективної співпраці;
- застосування в освітній діяльності евристичних, дослідницьких, рефлексивних, інтегративних бібліотерапевтичних технологій навчання;
- формування психологічно комфортного клімату в освітньому просторі.

Саме атмосфера креативності дає можливість проявити природну активність, самостійно дійти до педагогічних відкриттів, виробляти самостійні відповідальні рішення, позитивно впливає на динаміку рівня готовності майбутнього вчителя до використання засобів педагогічної бібліотерапії у професійній діяльності.

Отже, логічним є висновок про те, що організоване креативне середовище в освітньому процесі є необхідністю, об'єктивною реальністю, джерелом розбудови інноваційного потенціалу особистості, що є додатковою перевагою у довгостроковій перспективі, тому врахування цього середовища впливу в контексті нашого дослідження є необхідною педагогічною умовою.

Список використаних джерел:

1. Дерев'янка Н.В. Виставка як умова створення креативного освітнього середовища в процесі підготовки майбутніх дизайнерів / Н.В. Дерев'янка // Молодий вчений. – 2017. – № 2 (42). – С. 479–483.
2. Корольова Л.М. Креативне освітнє середовище – шлях до успішної педагогічної діяльності майбутніх учителів початкових класів/ Л.М. Корольова// Молодий вчений. – 2018. – №2 (54). – С. 260-264.
3. Міхненко Г.Е. Критерії та показники сформованості інтелектуальної мобільності майбутніх інженерів в умовах освітнього середовища технічного університету [Електронний ресурс] / Г.Е. Міхненко. – Режим доступу: jnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/10207/13408
4. Сорока О. В. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій : дис.доктора пед. наук : 13.00.04 / Сорока Ольга Вікторівна. – Тернопіль, 2016. – 534 с.
5. Яковичина Т.В. Передумови формування креативного освітнього середовища у вищому навчальному закладі/ Т. В. Яковичина// Збірник наукових праць: педагогічні науки. – 2017. – Випуск: LXXVI. Том 3. – С.96-101.

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Ольга Залізна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: О.А.Голюк, кандидат наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

MORAL EDUCATION OF CHILDREN OF JUNIOR SCHOOL AGE IN THE CONDITIONS OF MODERNITY

Olga Zalizna, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання морального виховання молодших школярів в умовах сучасності. Розкрито роль та велику цінність формування

моральних цінностей, людських якостей та норм моралі. Увагу акцентовано на необхідності приділяти значну увагу прихованим можливостям молодшого шкільного віку, коли закладаються і розвиваються основи багатьох психічних і моральних якостей особливості. Виокремлено головні аспекти підвищення моральної вихованості молодших школярів.

Ключові слова: моральне виховання, особистість, цінності, вихованість, мораль, всебічний розвиток, поведінка, норми моралі, молодші школярі, молодший шкільний вік.

Abstract. *The article deals with the theoretical questions of moral education of junior pupils in the conditions of modernity are researched. The role and value of the formation of moral values, human qualities and norms of morality are revealed. The emphasis is on the need to pay considerable attention to the hidden opportunities of the junior school age, when lay and develop the foundations of many mental and moral qualities of the peculiarities. The main aspects of improving the moral education of junior pupils are highlighted.*

Key words: *moral education, personality, values, parenting, morals, comprehensive development, behavior, norms of morality, younger schoolchildren, junior school age.*

У всі віки люди високо цінували моральну вихованість. Глибокі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, змушують нас розмірковувати про майбутнє України та її молоді. В даний час спотворені моральні орієнтири, підростаюче покоління можна звинувачувати в бездуховності, безвір'я, агресивності. Тому актуальність проблеми виховання молодших школярів пов'язана, принаймні, з чотирма положеннями:

По-перше, наше суспільство потребує підготовки широко освічених, високо моральних людей, що володіють не тільки знаннями, а й чудовими рисами особистості.

По-друге, в сучасному світі маленька людина живе і розвивається, оточена безліччю різноманітних джерел сильного впливу на неї, як позитивного, так і негативного характеру.

По-третє, сама по собі освіта не гарантує високого рівня моральної вихованості, бо вихованість – це якість особистості, що відображається в повсякденній поведінці людини її ставлення до інших людей на основі поваги і доброзичливості до кожної людини.

По-четверте, озброєння моральними знаннями важливо і тому, що вони не лише інформують молодшого школяра про норми поведінки, що затверджуються в сучасному суспільстві, а й дають уявлення про наслідки порушення норм чи наслідки даного вчинку для оточуючих людей.

Перед загальноосвітньою школою ставиться завдання підготовки відповідального громадянина, здатного самостійно оцінювати і будувати свою діяльність відповідно до інтересів оточуючих його людей. Вирішення цього завдання пов'язане з формуванням стійких моральних якостей особистості школяра.

Значення і функція початкової школи в системі безперервної освіти визначається не тільки наступністю її з іншими ланками освіти, а й неповторною цінністю цієї ступені становлення і розвитку особистості дитини.

Молодший шкільний вік – це період розвитку дітей від 6-7 до 10-11 років, що відповідає періоду їхнього навчання в початковій школі. Забезпечення успішності морального виховання молодших школярів потребує врахування таких вікових психологічних особливостей: потреби дитини в ігровій діяльності; неможливості довго займатися монотонною діяльністю.

Крім того, дітям даного віку притаманні:

- довільність (здатність свідомо докладати вольових зусиль, здійснюючи певні дії);
- розбіжність між моральними знаннями і реальною поведінкою (діти можуть знати, що вчиняють погано, але схильні керуватися власними бажаннями);
- переоцінювання власних моральних якостей і недооцінювання їх у однолітків;
- схильність до інтенсивного засвоєння моральних знань (завдяки активному накопиченню досвіду соціальної поведінки);

- зростання ролі ровесників у процесі дорослішання (у 1-2 класах діти віддають перевагу взаємодії з учителем, тоді як у 3-4 класах проявляють інтерес до спілкування з однолітками).

Суть процесу морального виховання полягає у взаємодії дорослого і дитини з метою прилучення її до моральних цінностей суспільства, формування морального досвіду, виховання морально-вольових якостей особистості, мотивів поведінки. Принциповою своєрідністю морального виховання є те, що його не можна виділити в окрему спеціальну діяльність (на зразок навчання), воно здійснюється в процесі всього життя дитини, у досвіді будь-якої діяльності й спілкування з дорослими та однолітками.

Мораль є однією з форм суспільної свідомості, системою уявлень, поглядів, ціннісних орієнтацій, норм, що регулюють діяльність людей. За висловом О.Павловської, мораль є сукупністю цінностей, що орієнтують людей у практичних відносинах. Це ідеали, норми, принципи, погляди на добро й зло, на сенс життя, на гідність, на честь, на всю систему відносин особистісного і суспільного.

В організації процесу морального виховання необхідно враховувати характерні для віку дітей потреби та інтереси. Схильність молодших школярів до засвоєння моральних норм може лишитись нереалізованою, якщо дорослий не допоможе проникнути у зміст моральних вимог і не вкаже на конкретні способи їх виконання.

При цьому не слід наголошувати на імперативності тих чи інших вимог: «Ти повинен». Дійсно виховний ефект має визнання можливостей дитини: «Ти вже можеш це зробити», «Якщо ти хочеш бути добрим, то ти можеш (допомогти, поступитися місцем, поцікавитися справами іншого тощо)». Такий підхід, позбавлений моралізаторства, заснований на повазі до дитини, імпує почуттю «дорослості», сприяє розвитку самостійності. Дуже важливо виховувати в дошкільника впевненість у правильності моральної поведінки. Адже поважати інших може лише людина з розвинутим почуттям власної гідності, а не принижена, підлегла особа. Виховання гідності людини – не лише завдання, а й невідмінна умова морального виховання [2, с. 83].

Центр морального виховання – дитина. Реалізувати всі закономірності морального виховання можна лише застосовуючи їх на основі вивчення рівня моральної вихованості кожної дитини. Для цього потрібно виявити переважну спрямованість мотивів її вчинків, у яких висловлене ставлення до дорослих, до навколишнього, до самої себе. Таку моральну сторону можна побачити, виділити у будь-якій діяльності дитини. Педагоги, які прагнуть побачити і проаналізувати переважно погані вчинки дитини, щоб у майбутньому попередити їх повторення, просто не встигають за моральним розвитком дитини.

У молодшого школяра моральні почуття і знання зливаються більш тісно і пов'язуються з почуттям обов'язку. Дитина цього віку здатна усвідомлювати моральну суть своєї поведінки. Виникають внутрішні моральні інстанції, коли дитина прагне до поведінки згідно з моральними нормами не тому, що цього вимагають дорослі (батьки, вихователі), а тому, що це приємно для навколишніх і для себе.

Тонкий знавець дитячої душі В. Сухомлинський відзначав, що учні живуть своїми уявленнями про добро і зло, про честь і безчестя, про людську гідність; у них навіть своє вимірювання часу: в роки дитинства день здається роком, а рік – вічністю. «Виховання в молодшому шкільному віці – від 6 до 10 років – я назвав би школою сердечності», – писав В. Сухомлинський у статті «Народження громадянина» [18].

Проаналізовані погляди науковців до морального виховання молодших школярів з позиції нового розуміння навчально-виховного процесу підтверджують необхідність переосмислення процесу морального виховання, пошуку нових підходів до його організації в умовах докорінної реконструкції українського суспільства.

Аналіз наукових джерел дозволив також виявити деякі особливості морального виховання молодших школярів, переконатися, що цей вік є сенситивним для морального виховання, оскільки в цей період закладається підґрунтя світосприйняття, активно формується моральна сфера, інтеріоризуються моральні цінності, усвідомлюється

необхідність моральних якостей.

Список використаних джерел:

1. Бех И.Д. Психологические основы нравственного развития личности: Автореф. д-ра психол.наук (19.00.07). – К., 1992. – 43 с.
2. Вишневський О. Концепція демократизації українського виховання // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – С. 78-122.
3. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции морально-гуманистических ценностей/ О. А. Голюк, Анна Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). – 2018. – № – 1 (8), January. – Vol.5. – С.13-17.
4. Голюк О.А. Теоретико-методологічні засади формування діалогічної культури в майбутніх вчителів у процесі вивчення педагогічних дисциплін / О.А.Голюк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 13. – Глухів: ГДПУ, 2009. – С.244-252.
5. Голюк О.А. Уровни развития диалогической культуры будущих воспитателей ДООУ и учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки / О.А. Голюк // Современные подходы к профессиональной подготовке педагога. – Мозырь : УО МГПУ им. И.П. Шамякина, 2015. – С. 13-16.
6. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
7. Грошовенко О.П. Виховання у молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до природи у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // Актуальні проблеми вивчення педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського : Зб. наук. праць / За ред. Тарасенко Г.С., Поясок О.І. та ін. – Івано-Франківськ : НАІР, 2013. – С. 125-131.
8. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи : монографія / О.П.Демченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 416 с.
9. Демченко О.П. Особливості створення вербальних виховних ситуацій за змістом казок у роботі з дошкільнятами / О.П.Демченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць. Спецвипуск / [за заг. ред. проф. В.І.Скрипченка]. – Ч.1. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – С.81-88.
10. Король А.В. Штучний інтелект як засіб співпраці з педагогами, батьками та громадськістю в інноваційному освітньому середовищі / А.В. Король // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 08-09 листопада 2018 р.) / редкол.: О. П. Демченко, Н. О. Комарівська, Л. В. Любчак, Л. А. Присяжнюк ; за заг. ред. О. А. Голюк. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2018. Вип. 1. – С. 94 – 98.
11. Каплінський В.В. Наукова лабораторія педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу як школа формування професійної компетентності / В.В.Каплінський, Н.І.Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка та психологія. – № 48. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД». – С.13-19.
12. Колеснік К.А. Основні орієнтири виховання підростаючого покоління в Україні / К.А. Колеснік // Наукові пошуки XXI століття : молодіжний вимір III Міжнародної дистанційної науково-практичної конференції. – Київ, 2015. – С. 177-182.
13. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти / Н.І.Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 5. – С.13-16.
14. Любчак Л.В. Методика організації ігрової діяльності: Практикум / Л.В.Любчак, К.А.Колеснік. – Вінниця : ЦОП «Документ Принт», 2017. – 196 с.
15. Пахальчук Н. Використання оздоровчих технологій у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку / Наталя Пахальчук // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів / за ред. Г.С. Тарасенко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – Вип. 5. – С. 42-44.
16. Подорож країною «Людія»: Виховання ціннісного ставлення до оточуючого соціуму у дітей (з сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, зокрема – дітей з функціональними обмеженнями) засобами арт-терапії. Частина II / А.В.Хіля. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. – 44 с.
17. Сіваш Т.Д. Організація художньо-творчої діяльності дітей в контексті реалізації наступності дошкільної та початкової освіти / Т.Д. Сіваш // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015. – С. 179–182.
18. Сухомлинський В. А. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. - Т. 1. - М.: Рад. школа, 1977. - 3 55-209.